



ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ  
ΠΑΤΡΩΝ  
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά  
μαθήματα ΠΠ

# Η ΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ Η ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΤΟΥ Κ. Π. ΚΑΒΑΦΗ

## Ενότητα 5: Οι ποιητές του Καβάφη Ι

Κατερίνα Κωστίου  
Τμήμα Φιλολογίας

# Ενότητα 5

Δες' είναι τὰ τὰ δίστομα καὶ τὰ ἐπιπίδα  
ἔργα ὅπου ἐπεδουλοῦσαν οἱ μὲν οὐκ ἐπιπίδα κα  
κῶς ἢ ἄδι ἐν τῶν περιουσιῶν καὶ τῶν ἀνόμων  
τῶν ὁποῖοις ἔδωκα - ὅσον καὶ ἐν τῶν ἀσκήσεων  
ἢ μεταφράσεως καὶ ἢ διηγήσεως μου - ὁ αἰσθη  
κὸς θα' συμβαίησιν ἐν τῶν αἰσθητικῶν ἢ φαντασιῶν  
διηγήσεων εἰκόνα οὐχὶ ἀνάβαν τοῦ "σοφιστοῦ  
ποιητῆ"

**Ο ποιητής**  
των παθῶν, της Ιστορίας  
και του μέλλοντος



**Κ. Π. Καβάφης.**

Πηγή: [http://logotexnia-ch.blogspot.gr/2011/05/blog-post\\_3510.html](http://logotexnia-ch.blogspot.gr/2011/05/blog-post_3510.html)

# Σκοπός της ενότητας 5

Η πέμπτη ενότητα εξετάζει ποιήματα ποιητικής στα οποία ενοικούν προσωπεία ποιητών.

# Περιεχόμενα της ενότητας 5

Ποιήματα για την ποίηση

«Ούτος εκείνος»

«Δαρειός»

«Βυζαντινός άρχων, εξόριστος, στιχουργών»

Επιλογή βιβλιογραφίας

# Περιγραφή της ενότητας 5

Η πέμπτη ενότητα εξετάζει ποιήματα στα οποία ενοικούν προσωπεία ποιητών. Πρόκειται για ποιήματα ποιητικής στα οποία τίθενται ζητήματα που αφορούν τη ποίηση, όπως η δόξα, η σχέση σκοπιμότητας και ποιητικής αλήθειας και η αυθεντικότητα της σχέσης δημιουργού και ποίησης. Μέσα από την εκ του σύνεγγυς ανάγνωση συγκεκριμένων ποιημάτων αναδεικνύονται οι διαφορετικές στάσεις απέναντι στην ποιητική δημιουργία.

Από τα ποιήματα ποιητικής που αφορούν την ποίηση θα  
εξεταστούν τα παρακάτω ποιήματα:

«Ούτος εκείνος»	1898	1909
«Ο Δαρείος»	1917	1920
«Βυζαντινός άρχων, εξόριστος, στιχουργών»	1921	1921

# Ποιητική δημιουργία και δόξα

## Οὗτος Εκείνος

Άγνωστος – ξένος μες στην Αντιόχεια – Εδεσσηνός  
γράφει πολλά. Και τέλος πάντων, να, ο λίνος  
ο τελευταίος έγινε. Με αυτόν ογδόντα τρία

ποιήματα εν όλω. Πλην τον ποιητή  
κούρασε τόσο γράψιμο, τόση στιχοποιία, 5  
και τόση έντασις σ' ελληνική φρασιολογία,  
και τώρα τον βαραίνει πια το κάθε τι.--

Μια σκέψις όμως παρευθύς από την αθυμία  
τον βγάζει – το εξαίσιον Οὗτος Εκείνος,  
που άλλοτε στον ύπνο του άκουσε ο Λουκιανός. 10

## Πραγματολογικά σχόλια

Ο **Λουκιανός ο Σαμοσατεύς** ήταν Σύρος εξελληνισμένος συγγραφέας του 2ου μ. Χ. αιώνα και ρητοροδιδάσκαλος, γεννημένος στα 115 μ.Χ.· θεωρείται ο δημιουργός του σατιρικού διαλόγου. Επειδή είχε δείξει από μικρός κάποιο ταλέντο στην τέχνη, οι γονείς του τον έστειλαν μαθητευόμενο σε κάποιο θείο του γλύπτη· ο ίδιος όμως δεν ήταν ευχαριστημένος από την τέχνη αυτή. Η έντονη φιλομάθειά του τον έκανε να στραφεί στα γράμματα και κυρίως στη φιλοσοφία· στο έργο του *Περί του ενουπνίου* αφηγείται πώς ενισχύθηκε η απόφαση της ενασχόλησης με την ποίηση και τη φιλοσοφία, μετά από όνειρο που είδε: Στο ύπνο του παρουσιάστηκε η Παιδεία, θεοποιημένη, και τον προέτρεψε στο δρόμο της συγγραφής, η οποία θα του χάριζε δόξα μοναδική.

«Αν δεν τύχει να ταξιδεύσεις, ούτε σε ξένες χώρες θα είσαι άγνωστος και αφανής. Τοιαύτα γνωρίσματα θα σου επιθέσω. ώστε καθείς που θα σε βλέπη, θα κινή τον πλησίον και θα σε δεικνύη με τον δάκτυλον λέγων: **Είναι εκείνος**» (μτφρ. Κονδυλάκη).

Ο ανώνυμος, ελληνομαθής ήρωας του πμ είναι φανταστικό πρόσωπο, καταγόμενο από την Έδεσσα της Μεσοποταμίας.

**Αντιόχεια:** η πρώτη εμφάνιση της Αντιόχειας στο ποιητικό έργο του Καβάφη.

**Λίνος:** «Είδος πμ που κατ' αρχάς είχε ως θέμα αντικείμενο ελεγειακής φύσεως αφορών τον πανάρχαιον ή μυθικόν ποιητήν Λίνος. Ένα είδος *digre* [=μοιρολόγι]. Κατόπιν, όμως, [...] ήτο απλώς ένα επάνω εις τον οποίον έγραφαν πμ οποιασδήποτε φύσεως». (Κ. Π. Καβάφης).



## Δαρειός

- Ο ποιητής Φερνάζης το σπουδαίον μέρος  
του επικού ποιήματός του κάμνει.  
Το πώς την βασιλεία των Περσών  
παρέλαβε ο Δαρειός Υστάσπου. (Από αυτόν  
κατάγεται ο ένδοξός μας βασιλεύς,  
ο Μιθριδάτης, Διόνυσος κ' Ευπάτωρ). Αλλ' εδώ  
χρειάζεται φιλοσοφία · πρέπει ν' αναλύσει  
τα αισθήματα που θα είχεν ο Δαρειός:  
ίσως υπεροψίαν και μέθην · όχι όμως – μάλλον  
σαν κατανόησι της ματαιότητος των μεγαλείων.  
Βαθέως σκέπτεται το πράγμα ο ποιητής. 5
- Αλλά τον διακόπτει ο υπηρέτης του που μπαίνει  
τρέχοντας, και την βαρυσήμαντην είδησι αγγέλλει.  
Άρχισε ο πόλεμος με τους Ρωμαίους.  
Το πλείστον του στρατού μας πέρασε τα σύνορα. 15
- Ο ποιητής μένει ενεός. Τι συμφορά!  
Πού τώρα ο ένδοξός μας βασιλεύς,  
ο Μιθριδάτης, Διόνυσος κ' Ευπάτωρ,  
μ' ελληνικά ποιήματα ν' ασχοληθεί.  
Μέσα σε πόλεμο – φαντάσου, ελληνικά ποιήματα. 20

Αδημονεί ο Φερνάζης. Ατυχία!  
Εκεί που το είχε θετικό με τον «Δαρείο»  
ν' αναδειχθεί, και τους επικριτάς του,  
τους φθονερούς, τελειωτικά ν' αποστομώσει.  
Τι αναβολή, τι αναβολή στα σχέδιά του. 25

Και νάταν μόνο αναβολή, πάλι καλά.  
Αλλά να δούμε αν έχουμε κι ασφάλεια  
στην Αμισό. Δεν είναι πολιτεία εκτάκτως οχυρή.  
Είναι φρικτότατοι εχθροί οι Ρωμαίοι.  
Μπορούμε να τα βγάλουμε μ' αυτούς, 30  
οι Καππαδόκες; Γένεται ποτέ;  
Είναι να μετρηθούμε τώρα με τες λεγεώνες;  
Θεοί μεγάλοι, της Ασίας προστάται, βοηθήστε μας. —

Όμως μες σ' όλη του την ταραχή και το κακό,  
επίμονα κ' η ποιητική ιδέα πάει κι έρχεται — 35  
το πιθανότερο είναι, βέβαια, υπεροψίαν και μέθην ·  
υπεροψίαν και μέθην θα είχεν ο Δαρείος.

# Πραγματολογικά στοιχεία

**Ο Δαρειός Α' Υστάσπου** ήταν, μετά τον Κύρο, ο σπουδαιότερος Αχαιμενίδης βασιλιάς της Περσίας (521-486 π. Χ.).

**Μιθριδάτης ΣΤ' ο Ευπάτωρ** (120-63 π.Χ.): ο βασιλιάς του Πόντου ή βόρειας Καππαδοκίας κήρυξε τον Γ' Μιθριδατικό πόλεμο εναντίον των Ρωμαίων. Ο Κικέρων τον θεωρούσε τον μεγαλύτερο ηγεμόνα μετά τον Μέγα Αλέξανδρο και τον πιο επίφοβο ανταγωνιστή της Ρώμης στην Ανατολή.

**Αμισός:** οχυρότατη ελληνική πόλη-κλειδί του Πόντου. Έπεσε στα χέρια των Ρωμαίων το 71 π.Χ.

Οι στρατιωτικές δυνάμεις του Μιθριδάτη αποτελούνταν από 140.000 πεζούς οπλίτες, 16.000 ιππείς και 100 δρεπανηφόρα άρματα.

Η ρωμαϊκή λεγεών ήταν στρατιωτική μονάδα 6.000 ημιεπαγγελματιών εθελοντών. Στα 74 π. Χ. μόνο δύο λεγεώνες ήταν διαθέσιμες στη Βιθυνία.

Πηγή: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Darius-Vase.jpg>

Πηγή: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Mithridates\\_VI\\_of\\_Pontus.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Mithridates_VI_of_Pontus.jpg)



## Βυζαντινός Ἀρχων, εξόριστος, στιχουργών

Οι ελαφροί ας με λέγουν ελαφρόν.

Στα σοβαρά πράγματα ήμουν πάντοτε  
επιμελέστατος. Και θα επιμείνω,

ὅτι κανείς καλλίτερά μου δεν γνωρίζει

Πατέρας ἢ Γραφάς, ἢ τους Κανόνας των Συνόδων. 5

Εἰς κάθε ἀμφιβολίαν του ο Βοτανειάτης,

εἰς κάθε δυσκολίαν στα ἐκκλησιαστικά,

εμένα συμβουλεύονταν, εμένα πρότον.

Ἀλλὰ ἐξόριστος ἐδῶ (να ὀψεται ἡ κακεντρεχῆς

Εἰρήνη Δούκαινα), καὶ δεινῶς ἀνιών, 10

ουδόλως ἀτοπον εἶναι να διασκεδάζω

εξάστιχα κι οκτάστιχα ποιῶν —

να διασκεδάζω με μυθολογήματα  
Ερμού, και Απόλλωνος, και Διονύσου,  
ή ηρώων της Θεσσαλίας και της Πελοποννήσου ·         15  
και να συνθέτω ιάμβους ορθοτάτους,  
όπως – θα μ’ επιτρέψετε να πω – οι λόγιοι  
της Κωνσταντινουπόλεως δεν ξέρουν να συνθέσουν.  
Αυτή η ορθότης, πιθανόν, είν’ η αιτία της μομφής.

δ. 1921

## Πραγματολογικά στοιχεία

Το πρωταγωνιστικό πρόσωπο του ποιήματος είναι φανταστικό, ωστόσο η δράση του τοποθετείται ιστορικά ανάμεσα στη βασιλεία του Νικηφόρου Γ' Βοτανειάτη (1078-1081) και του Αλέξιου Α' Κομνηνού (1081-1118).

Ειρήνη Δούκαινα (1066-1123): σύζυγος του Αλεξίου του Α'.



Πηγή: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Irene-Komnene-Kastoria.jpg>

## ΕΠΙΛΟΓΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

APPIANUS, *Mithridatica, Appiani historia Romana*, vol. 1, Ed. Viereck, P. Roos, A.G., Gabba, E., Leipzig, Teubner, 1939.

ΒΕΛΟΥΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, *Προτάσεις. Δεκαπέντε γραμματολογικές δοκιμές*, Αθήνα, Κέδρος, 1981.

BEATON RODERICK, "The History Man", *Journal of the Hellenic Diaspora*, vol. X, 1 & 2 (Spring-Summer 1983), 23-44.

ΔΑΛΛΑΣ ΓΙΑΝΝΗΣ, *Καβάφης και Ιστορία*, Αθήνα, Ερμής, 1974.

ΔΑΛΛΑΣ ΓΙΑΝΝΗΣ, *Ο ελληνισμός και η θεολογία στον Καβάφη*, Αθήνα, Στιγμή, 1986.

ΔΑΣΚΑΛΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ, *Κ. Π. Καβάφης. Η ποίηση και η ποιητική του*, Αθήνα, Κίχλη, 2013.

HAAS DIANA, «Σχόλια του Καβάφη σε ποιήματά του. (Ανακοίνωση ανέκδοτου υλικού από το Αρχείο Καβάφη)», *Κύκλος Καβάφη*, Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, Αθήνα, Ίδρυμα Σχολής Μωραΐτη, 1983, 83-109.

HAAS DIANA, *Le problème religieux dans l'oeuvre de Cavafy. Les années de formation (1882-1905)*, Presses de l'Université de Paris-Sorbonne, 1996.

HAAS DIANA, «Κ. Π. Καβάφης: Ανέκδοτο αυτοσχόλιο στο ποίημα "Η Ναυμαχία"», *Λογείον*, 2 (2012), 200-215.



ΙΛΙΝΣΚΑΓΙΑ ΣΟΝΙΑ, Κ. Π. Καβάφης: οι δρόμοι προς το Ρεαλισμό στην ποίηση του 20ού αιώνα, Αθήνα, Κέδρος, 1983.

ΚΑΡΑΤΑΣΟΥ ΚΑΤΕΡΙΝΑ, «Πώς δουλεύει το μυαλό του Φερνάζη», *Η ποίηση του κράματος (Μοντερνισμός και διαπολιτισμικότητα στο έργο του Καβάφη)*, Ηράκλειο, Παν/κές εκδόσεις Κρήτης, 2000, 259-271.

ΚΩΣΤΑΡΑ ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ, *Καβάφης και Αρχαίο Θέατρο*, Πάτρα 2014 (αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή).

ΜΑΡΩΝΙΤΗΣ, Δ. Ν., Κ. Π. Καβάφης. *Μελετήματα*. Αθήνα, Πατάκης, 2007.

ΝΕΗΜΑΣ ALEXANDER, «Cavafy's World of Art», *Grand Street* 8, 2 (χειμώνας 1989) [ηλεκτρονική πηγή:

<http://www.cavafy.com/companion/essays/content.asp?id=16>].

PLUTARCHUS, *Lucullus, Plutarchi vitae parallelae*, vol. 1.1, Ed. Ziegler, K., Leipzig, Teubner (<sup>4</sup>1969).

REINAC, THEODORE, *Mirthridate Eupator, roi du Pont*, Paris, Firmin-Didot, 1890.

ΣΑΒΒΙΔΗΣ, Γ. Π., *Οι καβαφικές εκδόσεις (1891-1932), Περιγραφή και Σχόλιο, Βιβλιογραφική μελέτη*, Αθήνα, έκδοση Ταχυδρόμου, 1966.

ΣΑΒΒΙΔΗΣ, Γ. Π., *Μικρά Καβαφικά*, τ. Α', Αθήνα, Ερμής, 1985.

ΣΑΡΕΓΙΑΝΝΗΣ Ι. Μ., *Σχόλια στον Καβάφη*, Πρόλογος Γ. Σεφέρη, Εισαγωγή Ζήσιμου Λορεντζάτου, Αθήνα, Ίκαρος, 1964.



ΣΚΟΠΕΤΕΑ ΕΛΛΗ, «Νεότερα περί του Φερνάζη», *Χάρτης* 5/6 (Απρίλιος 1983), 669-676.

SHIPLEY, G. , *Ο ελληνικός κόσμος μετά τον Αλέξανδρο*, μτφρ. Μ. Ζαχαριάδου, Αθήνα, ΜΙΕΤ, 2012.

SMITH, WILLIAM SIR (ed.), *A Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology*. By Various Writers. Illustrated by Numerous Engravings on Wood, vol. I. London, John Murray, 1980 [ηλεκτρονική πηγή: <http://quod.lib.umich.edu/cgi/t/text/text-idx?c=moa;idno=ACL3129.0001.001>].

ΣΟΥΛΙΩΤΗΣ ΜΙΜΗΣ, «Το δίλημμα του Φερνάζη», *Χάρτης* 2 (Σεπτέμβριος 1982), 244-250.

ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ ΓΙΩΡΓΟΣ, «Λογοτεχνία και εξορία», *Χάρτης* 5/6 (Απρίλιος 1983), 562-573.

# Τέλος Ενότητας



Ευρωπαϊκή Ένωση  
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ  
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



# Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Κατερίνα Κωστίου, Τίτλος μαθήματος: «Η ποίηση και η ποιητική του Κ. Π. Καβάφη. Ενότητα 5: Οι ποιητές του Καβάφη Ι».

Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:

<https://eclass.upatras.gr/courses/LIT1871/>

# Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».



[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

# Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «**Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση**» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

